

І. Вржесневський

С. Оргеєва

І. Скидан

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ

Фізичне виховання завжди обумовлено можливостями конкретних соціумів, їхньою культурою, а також ментальними традиціями та чинниками ідеологічного порядку.

За умов трансформації інформаційного суспільства, розгортання глобалізаційних процесів з'являються ускладнені соціокультурні контексти. Зупинимося дещо детальніше на характеристиці їхнього впливу на сучасну фізичну культуру, форми її організації і відповідні соціокультурні та дидактичні практики.

Спочатку уточнимо поняття. Фізична культура, у сучасному її розумінні, є субсистемою глобалізованої культури. Її найважливішими структурними елементами слід вважати системи цінностей і настанов, пов'язаних зі ставленням соціума та індивіда до тілесності, здоров'я, фізичних можливостей, а відтак – до перспективи людства, спортивну діяльність та організацію спорту, існуючі у суспільстві практики і форми фізичного виховання. Деякі науковці пропонують охопити єдність фізичної культури за допомогою поняття освіти (за В.І. Григор'євим). Але такому охопленню заважає прив'язування поняття освіти до освітньо-інституалізованих форм фізичного виховання. Також цей термін перевантажується тим, що до його обсягу включається професійна фізкультурна освіта, тощо. Але у сучасних контекстах відбувається вихід за ці межі. Тут радше має сенс говорити про фізкультурне просвітництво, у якому відчуває гостру потребу суспільство, що трансформується на постіндустріальний зразок.

Глобалізаційні тенденції у спорті і фізичному вихованні: Олімпійський рух; поєднання східних і західних практик у фізичному вихованні; уніфікація норм і стандартів спортивних досягнень, а також навчальних нормативів; феномен фітнесу та його соціокультурне значення; здоров'я як суспільна і загальнолюдська цінність; поєднання фізкультурного просвітництва і дидактичних практик, та труднощі такої інтеграції (український контекст).

Якщо у філософії культури і соціальній філософії вже давно здійснюється критика утопізму, то у площині фізичної культури все ще є недоторканим гумбольдтіанський ідеал всебічного і гармонійного розвитку. У західній літературі з філософії та соціології спорту і фізичної культури він вже давно став предметом критики (Шпрангер, В. Гайнеман, Н. Еліас та інші). Цей ідеал має насамперед метафізичне значення як своєрідне надзавдання суспільства і людства у цілому. Конкретна ж система фізичного виховання та професійної фізкультурної освіти на пострадянському просторі все ще намагаються узгодити свої навчальні плани і програми з цим абстрактним ідеалом. Конструктивною метою фізичного виховання різних груп населення (спорт і спортивну професійну діяльність залишимо тут поза увагою як приклад принципової неможливості досягнення гармонійного розвитку) має стати здоров'я і раціональне ставлення людини до свого тіла.

Така переорієнтація вимагає принципових змін у навчальних програмах і планах з фізичного виховання у середній та вищій школі.